

วิเคราะห์การสอนเรื่องบุพพทและสังขยา

6.1 เนื้อหาเรื่องบุพพท

พระยาศรีสุนทรโวหารมีได้เรียบเรียงเนื้อหาบุพพทขึ้นเอง แต่ได้นำเนื้อหาเรื่อง การไขบุพพท "กัณ" "แก" "แคะ" "ตอ" ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรง อธิบายไว้มารวบรวมเข้าด้วยกัน และในตอนท้ายทานโดยยกตัวอย่างคำที่ไขบุพพทจำนวนหนึ่ง เพื่อให้ผู้เรียนจำไว้โดยย่อ

เนื้อหาบุพพทที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงอธิบายไว้ นั้น ในตอนต้น เป็นพระราชปรารภของพระองค์เกี่ยวกับการที่มีผู้ไขคำบุพพท เหล่านี้ผิด ๆ จึงทรงเห็นสมควร ที่จะให้แบบอย่างเอาไว้เป็นที่สังเกต ต่อจากนั้นก็เป็นตัวอย่างคำพูดที่ไขคำบุพพทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- (ก) ตัวอย่างคำพูดที่ต้องไขกับบุพพท "กัณ" รวม 56 คำ ตัวอย่างเช่น "...
 (1) คนอยู่ด้วยกัน (2) ไปด้วยกัน (3) มาด้วยกัน (4) นิ่งนอนด้วยกัน ..."¹
- (ข) ตัวอย่างประโยคที่ต้องไขกับบุพพท "กัณ" รวม 55 ประโยค ตัวอย่างเช่น
- ๑ บิดาไปด้วยกันกับบุตร ถ้าไปกับข้าง มา ห้อ เกวียน 2
  - ๒ พวกลูกคามาด้วยกันกับพวกต่าง 3
  - ๓ หญิงนั่งด้วยกันนอนด้วยกันกับชาย 4 2

¹พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร), มูลบทบรรพกิจ วาหนิต์นิกร อักษรประโยค สังโยคพิธาน ไวพจน์พิจารณ พิศาลกรันต (พระนคร: ศิลปา-บรรณาคาร, 2510), หน้า 198.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 198-199.

(ค) ตัวอย่างประโยคที่ใช้พบ "แก" รวม 43 ประโยค ตัวอย่างเช่น

- ๑ ที่ 1 ให้แก เหมือนคำว่า ผู้มีทรัพย์สินแจกเงินให้แกคนยาก ผู้ใด
ให้เขาให้แกถือ ให้เรือให้พายแกใจ
- ๑ ที่ 2 ส่งให้แก เหมือนคำว่า รางหมายรับสั่งส่งให้แกเจ้า
พนักงาน
- ๑ ที่ 3 ยอมให้แก เหมือนคำว่า ลูกเรือยอมให้แก่นายเรือคัดสิน
ความ³

(ง) ตัวอย่างคำที่ใช้พบ "คอ" ตัวอย่างเช่น "...เรียนคอท่านเสนาบดี
แจ้งความต่อผู้สำเร็จราชการเมือง..."⁴

(จ) ตัวอย่างคำที่ใช้พบ "แต่" ตัวอย่างเช่น "๑ รับแต่ ขอแต่ เรียกแต่
เร่งแต่ เอาแต่ มาแต่ เอามาแต่..."⁵

6.2 เนื้อหาเรื่องสังขยา

เนื้อหาเกี่ยวกับสังขยานี้ พระยาศรีสุนทรโวหารได้เรียบเรียงไว้ในตอนท้ายของ
"มูลบทบรรพกิจ" โดยให้ชื่อว่า "วิธีนับศัพท์สังขยา" เมื่อได้พิจารณาเนื้อหาดังกล่าวแล้ว
พอจะแบ่งออกเป็นความรู้ทางด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

(1) ความรู้ทางด้านคณิตศาสตร์ ได้แก่

(ก) มาตรฐานับเลข : หน่วย สิบ ร้อย พัน หมื่น แสน ล้าน โทษั ประโยชน์
โกฏิประโยชน์ นนะทศ นินนะทศ อะโชนินิ พันศ อพิพท นริพพท อหะหะ อพะพะ อฏะฏะ
โสกันทิกะ กะมุท มุททริก ปทุม กะถานะ มหากะถานะ อสงไชย

(ข) มาตรฐานวัดระยะทาง : โยชน์ เส้น วา สอก คืบ นิ้ว กระเบียด

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 202.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 208.

⁵ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

(ค) มาตรการวัดเนื้อที่ : ไร่ งาน เส้น วา

(ง) มาตรการชั่งตวงข้าว : เกวียน ตะลอม สัด ทะนาน จังอ่อน กำมือ
ใจมือ เมล็ดข้าว

(จ) มาตรการชั่งทอง : ภากราก อุบ ชั่ง คำลึง บาท สลึง เฟื้อง ไพ กลำ
กลอม สองเมล็ดข้าว

(2) ความรู้ทางด้านภูมิศาสตร์

(1) การเรียกชื่อปี เดือน วัน ฤกษ์ ทิศ

(ก) ปี : ชวด ฉลู ชาน เถาะ มโรง มเส็ง มะเมีย มแม วอก
ระกา จอ ฤกษ์

(ข) เดือน : เดือนห้า เดือนหก เดือนเจ็ด เดือนแปด เดือนเก้า
เดือนสิบ เดือนสิบเอ็ด เดือนสิบสอง เดือนอ้าย เดือนฉู้ เดือนสาม

(ค) วัน : วันอาทิตย์ วันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี
วันศุกร์ วันเสาร์

(ง) ฤกษ์ : เหมันต์ คิมหันต์ วัสสาณะ

(จ) ทิศ : บูรพ อากโธม ทักษิณ หรดี ประจิม พายัพ อุตฺร อิศาน

(2) การนับเวลา

(ก) ปี หนึ่งปีมี 12 เดือน หรือ 13 เดือน ถ้ามี "อธิกมาส" เริ่ม
นับเดือนห้าเป็นต้นไป ถ้านับวันก็มีสามร้อยห้าสิบสี่วัน ถ้าปีใดมี "อธิกवार" ปีนั้นก็
สามร้อยห้าสิบห้าวัน ปีใดมีเดือนแปดสองครั้งก็มีสามร้อยแปดสิบห้าวัน

(ข) เดือน เดือนหนึ่งมี 2 บั๊ก คือข้างขึ้นกับข้างแรม ข้างขึ้นมี
สิบห้าวัน ส่วนข้างแรมมีสิบสี่วันบ้าง สิบห้าวันบ้าง

(ค) วัน วันหนึ่งมีแปดยาม กลางวันสี่ยาม กลางคืนสี่ยาม ยามหนึ่ง
เท่ากับ "สามนาฬิกา" "นาฬิกา" หนึ่งมีสิบ "ภาค" "ภาค" หนึ่งมีสี่ "นาที" "นาที"
หนึ่งมีสิบห้า "เพ็ชชะนาที" "เพ็ชชะนาที" หนึ่งมีหก "ปราชญ" "ปราชญ" หนึ่งเท่ากับ
"สิบหกอักษร"

(ง) ฤกษ์ ฤกษ์เหมันต์เริ่มจากข้างแรมเดือนสิบสองถึงข้างขึ้นเดือนสี่

รวมสี่ เคื่อน

อุกฤษมนันท์ เริ่มจากข้างแรมเคื่อนสี่ถึงข้างขึ้นเคื่อนแปด รวมสี่ เคื่อน
อุกฤษมนันท์ เริ่มจากแรมค่ำหนึ่งเคื่อนแปดไปสี่ เคื่อน

เนื้อหาสังขยานี้ปรากฏอยู่ในอักษรนิติเพียงเล่มเดียว ทั้งนี้พระยาศรีสุนทรโวหาร
จึงอาจได้แนวความคิดเรื่องนี้มาจากอักษรนิติ

แต่ในอักษรนิติกล่าวถึงเฉพาะวิธีนับอย่างเดียวเท่านั้น โดยกล่าวไว้ในเรื่อง
"สังขยาศัพท์" ตัวอย่างเช่น "๑ เอก หนึ่ง ทวิ ทุ โท สอง ทิ ทรี ไตร สาม จตุ
จตุร จัตว สี่..."⁶

พระยาศรีสุนทรโวหารได้เพิ่มเนื้อหาต่าง ๆ เข้าไปอีกดังกล่าวข้างต้นแล้ว

6.3 วิเคราะห์แนวการสอนเรื่องบุพพทและสังขยา

เมื่อพิจารณาจากเนื้อหาเรื่องบุพพทและสังขยาที่ได้อธิบายมาข้างต้นแล้วจะพบว่า
เนื้อหาทั้งสองเรื่องนี้ได้สัมพันธ์กับการสอนตัวภาษาโดยตรงแต่อย่างไร ในเรื่องบุพพทนั้น
พระยาศรีสุนทรโวหารมุ่งสอนให้รู้จักสังเกตุการใช้นุพพท 4 คำในการเขียนข้อความ
ต่าง ๆ ส่วนในเรื่องสังขยานั้นท่านมุ่งให้รู้มีความรู้ทางด้านคณิตศาสตร์และภูมิศาสตร์
เบื้องต้น ซึ่งมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของผู้เรียน

แนวการสอนเรื่องบุพพทนั้น นอกจากจะสอนให้รู้จักการใช้นุพพทในการเขียนข้อความ
แล้ว อาจนับว่าเป็นการสอนให้รู้จักสังเกตุประโยคและข้อความที่เรียงเรียงไว้อย่าง
กระชับรัดกุม เพื่อเป็นแบบแผนในการฝึกการเขียนความเรียงได้อีกด้วย

การที่พระยาศรีสุนทรโวหารได้สอนเรื่องสังขยารวมกับเนื้อหาภาษาไทยนั้น อาจ
กล่าวได้ว่าท่านได้นำวิชาภูมิศาสตร์และคณิตศาสตร์เบื้องต้นมาสอนให้สัมพันธ์กับวิชาภาษาไทย
อันเป็นวิชาสำคัญยิ่งในการศึกษาเล่าเรียนวิชาอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต และเท่าที่นับว่าและ
แนะนำให้นักเรียนเกิดความสนใจวิชาอื่น ๆ อีกด้วย

⁶ ประถม ก กา ประถม ก กา หักอาณ ปฐมมาลา อักษรนิติ (พระนคร: